

27.05.2021

191/00.04.02/2021
[Lakiluonnos sähköisten
tietullijärjestelmien
yhteentoimivuudesta
lausunnoille]Liikenne- ja viestintäministeriö
kirjaamo@lvm.fiViite
Lausuntopyyntö VN 10498/2021**Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle laiksi sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuudesta**

Lakiesityksen sisältö lyhyesti:

- Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuudesta. Lailla kumottaisiin voimassa oleva samanniminen laki (21/2014).
- Esityksellä ei olisi välittömiä vaikutuksia Suomelle, koska Suomessa ei ole kansallista lainsäädäntöä tietulleja tai -maksuja koskien.
- Esityksellä pantaisiin kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/520 sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuudesta ja tiemaksujen laiminlyöntiä koskevien tietojen rajat ylittävän vaihtamisen helpottamisesta EU:ssa (nk. EETS-direktiivi).
- EETS-direktiivi koskee pääasiassa sähköisten tietullijärjestelmien teknistä yhteentoimivuutta ja tiemaksujen laiminlyöntiä koskevien tietojen rajat ylittävää vaihtamista.
- EETS-direktiiviin ei sisälly velvoitetta kansallisten tietullien perustamiselle, joten lainsäädäntöhankkeessa ei tarkasteltaisi niiden perustamista.

Lausuntopyyntö, Luonnos hallituksen esitykseksi

Yleistä EETS-direktiivin sisällöstä ja tarvittavista lakimuutoksista

Eurooppalaisella sähköisellä tietullipalvelulla (European Electronic Toll Service, EETS) tarkoitetaan tietullipalvelua, jossa tienkäyttäjä tekee sopimuksen EETS-palveluntarjoajan kanssa ja on sopimuksen perusteella oikeutettu käyttämään ajoneuvoa yhdessä tai useammassa EETS-tietullikohteessa. EETS-palveluntarjoaja antaa asiakkaan käyttöön ajoneuvolaitteen, jota käytetään osana tietullipalvelua. Ajoneuvolaitteen avulla kerätään tietoa ajoneuvon liikkumisesta EETS:n piiriin kuuluvissa tietullikohteissa ja määrätään tietulli tai tiemaksu.

Voimassa olevaan sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuudesta annettuun lakiin ei sisälly velvoitetta sähköisten tietullijärjestelmien perustamiselle tai käyttöönotolle Suomessa. EU-sääntely on kuitenkin

edellyttänyt, että sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuudesta säädetään kansallisessa lainsäädännössä.

Direktiivin tavoitteena on tehdä sähköisistä tietullijärjestelmistä yhteentoimivia, jotta voitaisiin pienentää tietullien maksamisen kustannuksia ja tietullien maksamiseen liittyviä rasitteita kaikkialla unionissa. Sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuus unionissa on tavoite, jonka saavuttamiseen on käytettävä eurooppalaista sähköistä tietullipalvelua (EETS), jolla täydennetään jäsenvaltioiden kansallisia sähköisiä tietullipalveluja. Sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuus edellyttää käytetyn teknologian ja yhteentoimivuuden osatekijöiden välisten rajapintojen yhdenmukaistamista, mihin liittyen EETS-direktiivissä annetaan uusia säännöksiä.

EETS-direktiivillä tavoitellaan tiemaksujen laiminlyöntiä koskevan rajat ylittävän tiedonvaihdon helpottamista. EETS-direktiivi on laajennettu koskemaan maksamattomiin tietulleihin liittyvää rajat ylittävää tiedonvaihtoa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että jäsenmailta edellytetään kansallista yhteyspistettä, joka voi tietyillä ehdoilla hakea automaattisesti muiden jäsenvaltioiden rekistereistä tietoa maksun laiminlyönteestä ajoneuvosta ja sen omistajasta ja haltijasta.

EETS-direktiivissä säädetään aikaisempaan sääntelyyn verraten tarkemmin EETS-palveluntarjoajan (tarjoaa erillisen sopimuksen perusteella sähköisen tietullin käyttäjälle EETS:n käyttömahdollisuuden, siirtää maksetut tietullit asianomaiselle tietullioperaattorille) oikeuksista ja velvollisuuksista. EETS-palveluntuottajalle ei aseteta enää vaatimusta siitä, että sen tarjoaman palvelun tulisi kattaa kaikki EETS-tietullikohteet (täyspeittovaatimus), vaan palvelun on katettava vähintään neljän jäsenvaltion kaikki EETS-tietullikohteet.

EETS-direktiivin myötä tietullioperaattorin (sähköisessä tietullikohteessa tietullimaksuja liikkuvalla ajoneuvolla perivä yksikkö) oikeuksiin ja velvollisuuksiin tulee lisäyksiä. Tietullioperaattorin velvollisuuksista koskien EETS-tietullikohteen määrittämistä ja tietullijärjestelmän yhteentoimivuuden varmistamista säädetään EETS-direktiivissä yksityiskohtaisemmin. Entistä tarkempaa sääntelyä annetaan tietullioperaattorin maksamasta korvauksesta EETS-palveluntarjoajalle sekä tietullioperaattorin velvollisuudesta perustaa testiympäristö, jossa EETS-palveluntarjoaja tai sen valtuutettu edustaja voi tarkastaa, että sen ajoneuvolaitteet soveltuvat käytettäväksi tietullioperaattorin EETS-tietullikohteessa.

EETS-direktiivi jättää jäsenvaltioille mahdollisuuden liikennetietojen keräämiseen EETS-palveluntarjoajan asiakkaista.

EETS-direktiivissä säädetään myös pilottitietullijärjestelmistä, joihin sisältyy kansallista liikkumavaraa. Pilottitietullijärjestelmät ovat järjestelmiä, joissa käytetään uusia teknologioita tai konsepteja, jotka eivät täysin vastaa EETS-direktiivin säännöksiä. EETS-direktiivissä sallitaan jäsenvaltioissa käyttöönotettavaksi tilapäisesti kyseisenlaisia järjestelmiä, mikäli jäsenvaltiossa on tarvetta EETS-teknologian kehittämiseksi.

Yleistä lakiehdotuksesta

Lakiesityksessä on määritelty seuraavasti: tietullipalvelujen tarjoajalla oikeussubjektia, joka tarjoaa tietullipalveluja yhdessä tai useammassa EETS-tietullikohteessa yhdelle tai useammalle ajoneuvoluokalle; tietullioperaattorilla julkista tai yksityistä yksikköä, joka perii tietulleja EETS-tietullikohteessa liikkuvilta ajoneuvoilta; EETS-palveluntarjoajalla yksikköä, joka tarjoaa erillisen sopimuksen perusteella EETS:n käyttäjälle EETS:n käyttömahdollisuuden, siirtää tietullit asianomaiselle tietullioperaattorille. Lisäksi tietullilla tai -maksulla tarkoitetaan maksua, joka tienkäyttäjän on maksettava tietyn tien, tieverkoston taikka rakenteen, kuten sillan tai tunnelin, tai lossin, käyttämisestä.

Nyt täytäntöön pantava EETS-direktiivi täydentää voimassa olevaa sääntelyä sekä tuo mukanaan uutta sääntelyä. Direktiivin myötä kansalliseen lakiin on tarpeen lisätä uusia määritelmiä. Direktiivi myös laajentaa aikaisempaa soveltamisalaa kattamaan laiminlyötyjen tiemaksujen rajat ylittävän tiedonvaihdon. Tämän johdosta ehdotettavaan lakiin olisi lisättävä uudet säännökset tiemaksujen laiminlyöntiä koskevasta tiedonvaihdosta jäsenvaltioiden kansallisten yhteyspisteiden välillä.

Keskeisistä ehdotuksista ainoastaan pilottitietullijärjestelmiä koskeva säännös perustuu sellaiseen EETS-direktiivin artiklaan, joka jättää kansallista liikkumavaraa. Esityksessä ehdotetaan pilottitietullijärjestelmistä säätämistä. Lakiesityksessä (26 §) direktiivin sisältämä kansallinen liikkumavara käytettäisiin niin, että säädettäisiin Liikenne- ja viestintäviraston mahdollisuudesta tilapäisesti sallia EETS-tietullikohteessa pilottitietullijärjestelmän kokeilu. Kyseessä ei olisi velvoittava säännös, vaan ainoastaan mahdollistava säännös. Liikenne- ja viestintäviraston on pyydettävä Euroopan unionin komissiolta lupa pilottitietullijärjestelmän käynnistämiseksi.

Liikenne- ja viestintävirasto toimisi kansallisena yhteyspisteenä, joka vastaisi tiedonvaihdosta Suomen ja muiden EU-jäsenvaltioiden kansallisten yhteyspisteiden välillä. Tiedonvaihto tapahtuisi ainoastaan kansallisten yhteyspisteiden kautta. Tiedonvaihto tapahtuisi eurooppalaisen ajoneuvo- ja ajokorttitietojärjestelmän (Eucaris) kautta.

EETS-direktiivin täytäntöönpanon jälkeen laki tulisi voimaan 19.10.2021. Lain toimeenpanoa varten ei ole suunniteltu erityisiä toimia, koska Suomessa ei ole esityksessä tarkoitettuja sähköisiä tietulleja, eikä niitä myöskään oteta käyttöön yksistään nyt ehdotetun lain perusteella.

HSL toteaa lausuntonaan seuraavaa:

HSL nostaa esiin yleisesti direktiivistä, että se edesauttaa yksityisten palvelun tarjoajien markkinnoille tuloa. Sillä direktiivi edellyttää, että EETS-tietullikohteesta vastaavat tietullioperaattorit hyväksyvät syrjimättömästi kaikki EETS-palveluntarjoajat, jotka haluavat tarjota sähköisiä tietullipalveluita.

Tällä hetkellä Suomessa ei ole kansallista lainsäädäntöä tiemaksujen keräämisestä, jolloin direktiivin mukaiset toiminnotkin ovat teoreettisella tasolla. HSL katsoo, että EETS-direktiivi on kannatettava:

- 1) yhteiskuntataloudellisen tehokkuuden kannalta, koska direktiivi pienentää tietullien maksamisen transaktiokustannuksia ja tietullien maksamiseen liittyviä rasitteita sisämarkkinoilla.
- 2) sisältäessään mahdollisuuden pilottitullijärjestelmistä, joka mahdollistaa pilotoimaan uusia sähköisiä tietulliteknologioita, mikäli siihen halukkaita tahoja ilmaantuisi.
- 3) eurooppalaisen liikennejärjestelmän kokonaistoimivuuden kannalta, koska direktiivi parantaa tienkäyttäjien palvelua EU:n tieverkoilla sekä edistää tienkäyttömaksuteknologioiden kehittymistä ja siirtymistä maasta toiseen.

Lakiesityksen osalta HSL katsoo, että siitä huolimatta, että sähköiset tietullijärjestelmät eivät ole tällä hetkellä ensisijaisina teknologioina käytössä Euroopassa kaupunkiseutujen tiemaksujärjestelmissä, direktiivin mukainen yhdenmukaistaminen vaikuttaa tulevaisuudessa alueellistenkin järjestelmien kustannustehokkuuteen kehittämiseen.

HSL jäi pohtimaan lakiesityksestä (lakiesityksen 3 § ja myös direktiivin) pohjalta, että sähköisten tietullijärjestelmien perustuessa tällä hetkellä satelliittipaikannus- (GNSS), matkaviestintä- tai mikroaaltotekniikkaan (DSRC) tulisiko yhdenmukaistamiskehityksessä myös huomioida tavalla tai toisella rekisterikilpien tunnistamiseen (ANPR) perustuvan teknologian standardisointi EU-tasolla.

HSL pitää tärkeänä, että siinä tilanteessa, jos kansallisen lainsäädännön mahdollistaessa sähköinen tietullipalveluntarjoaja päättäisi aloittaa toiminnan Suomessa, palvelun tietosuojavaikutukset tulisi arvioida erityisen huolellisesti, koska sijaintitietojen käsittelyyn liittyy merkittäviä teknologisia näkökulmia ja epävarmuustekijöitä, joita on tällä hetkellä vaikea arvioida. On tärkeää, että kansalliset tietosuoja- ja muut valvontaviranomaiset valvovat palveluntarjoajien tietojenkäsittelyn asianmukaisuutta niissä maissa, joissa tiemaksut ovat käytössä.

Lisätietoja antaa liikenne-ekonomisti Lauri Vuorio ja osastonjohtaja Sini Puntanen, etunimi.sukunimi@hsl.fi

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL)

Mika Nykänen
Toimitusjohtaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä 27.5.2021. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa HSL:n kirjaamosta.